

Najwyższa Izba Kontroli oceniła negatywnie działania administracji publicznej na rzecz ograniczenia powstawania odpadów oraz zapewnienia ich recyklingu. Minister Klimatu i Środowiska nie zapewnił skutecznego przygotowania pełnej transpozycji do polskiego porządku prawnego przepisów dotyczących systemu rozszerzonej odpowiedzialności producenta (ROP). Było to powodem wszczęcia przez Komisję Europejską postępowania przeciwko Polsce. Ministerstwo nie przygotowało również skutecznego i rzetelnego systemu monitorowania rynku odpadów. W konsekwencji w skali całego kraju - według danych GUS - do odzysku przekazano zaledwie 47,6% odpadów, w tym do recyklingu tylko 15,9%. Stan ten stwarza realne zagrożenie nieosiągnięcia przez Polskę do 2025 r. poziomu minimum 55% ponownego wykorzystania odpadów, wyznaczonego w dyrektywie odpadowej.

Unia Europejska dąży do ustanowienia „społeczeństwa recyklingu”, w którym nie będą powstawać odpady, a te już powstałe zostaną wykorzystane jako zasoby. Tzw. dyrektywa odpadowa (dyrektywa 2008/98/WE) jest kluczowym aktem prawnym mającym umożliwić transformację do społeczeństwa recyklingu, który określa hierarchię sposobów postępowania z odpadami. Zgodnie z nią, przede wszystkim należy zapobiegać powstawaniu odpadów, następnie zapewnić ich przygotowanie do ponownego użycia, recykling, a w ostateczności – unieszkodliwianie.

Do ograniczenia powstawania odpadów i zapewnienia ich przetworzenia zgodnie z przyjętą hierarchią sposobów postępowania z odpadami powinno przyczynić się wdrożenie ROP, czyli systemu rozszerzonej odpowiedzialności producenta. Mechanizm ten dotyczy m.in. wprowadzanych na rynek opakowań, sprzętu elektrycznego i elektronicznego, baterii i akumulatorów oraz pojazdów. ROP nakłada na producentów odpowiedzialność finansową lub organizacyjną za gospodarowanie produktem w całym cyklu jego życia, czyli zarówno w okresie użytkowania, jak również gdy staje się on odpadem. Obowiązek ten może obejmować selektywną zbiórkę, sortowanie i przetwarzanie, zapobieganie powstawaniu odpadów oraz zwiększanie przydatności produktów do ponownego użycia i recyklingu.

Przepisy tzw. dyrektywy odpadowej (zmienionej dyrektywą 2018/851 z 30 maja 2018 r. zobowiązały państwa członkowskie do zwiększenia proporcji odpadów przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi w stosunku do całości wytworzonych odpadów komunalnych. Wartość ta powinna wynosić do 2025 r. minimum 55%, do 2030 r. – 60%, a do 2035 r. – 65%. Dodatkowo, państwa członkowskie zobowiązane są do ograniczenia masy składowanych odpadów do 2035 r. do 10%, z czego w latach 2025-2029 do 30%, a w latach 2030-2034 do 20%.

Już w 2018 r. Komisja Europejska ostrzegała, że dotychczasowa polityka gospodarowania odpadami stwarza „(...) ryzyko, iż Polska nie osiągnie celu na 2020 r. w odniesieniu do przygotowania 50% odpadów komunalnych do ponownego wykorzystania/recyklingu”. Komisja Europejska uznała, że selektywne zbieranie odpadów nie jest w pełni skuteczne, brakuje zachęt gospodarczych skłaniających gospodarstwa domowe do segregacji, nie funkcjonują skutecznie systemy rozszerzonej odpowiedzialności producenta oraz miała zastrzeżenia, co do jakości danych dotyczących odpadów, które podważają wiarygodność zgłoszonych do Eurostatu wysokich współczynników recyklingu. Stanowisko Komisji Europejskiej potwierdziły m.in. wyniki kontroli NIK z 2023 r., która wykryła nieprawidłowości w monitorowaniu i zarządzaniu rynkiem odpadów, co stwarzało warunki do rozwoju szarej strefy.

Kontrola została podjęta z inicjatywy własnej NIK. Kontrola miała ustalić przyczyny zagrożenia nieosiągnięcia przez Polskę celów dyrektywy odpadowej, a także niepełnego wdrożenia mechanizmów rozszerzonej odpowiedzialności producenta oraz nieskutecznych działań na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów. Skontrolowane zostały Ministerstwo Klimatu i Środowiska, sześć urzędów

Czy Polska zmierza do porażki w gospodarowaniu odpadami?

Kategoria: Zarządzanie Przestrzenią

Opublikowano: środa, 26, marzec 2025 07:33

Alicja Cisowska

Odsłony: 525

marszałkowskich, 16 urzędów gmin, trzy związki gminne, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz pięć wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Organy administracji publicznej w ograniczonym zakresie zapewniły warunki prawne dla realizacji zadań na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów oraz zapewnienia ich recyklingu. W Ministerstwie procedowano 12 projektów ustaw w zakresie gospodarowania odpadami, a także podjęto prace nad wprowadzeniem systemu kaucyjnego. W maju 2024 r. rozpoczęto prace nad projektem nowelizacji ustawy o odpadach w celu przeniesienia dotychczasowych kompetencji Ministra w zakresie administrowania bazą danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami na Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy. Do zakończenia kontroli projekt ten nie uzyskał wpisu do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów.

Również prace nad implementowaniem do polskiego systemu prawnego dyrektyw dotyczących opakowań i odpadów opakowaniowych były przewlekłe. Wnioski o wprowadzenie do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów projektów ustaw transponujących dyrektywy zostały złożone po terminie, w którym powinny być transponowane. Prace nad trzema skontrolowanymi przez NIK projektami ustaw rozpoczęto po 115 dniach, 204 dniach oraz 411 dniach od czasu, kiedy powinny zostać transponowane.

Ponadto, Ministerstwo wstrzymało prace nad transpozycją mechanizmu rozszerzonej odpowiedzialności producenta. W konsekwencji, Komisja Europejska w lutym 2024 r. wszczęła postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego przeciwko Polsce. Ministerstwo zapewniło Komisję Europejską o wznowieniu prac nad systemem ROP, jednak do dnia zakończenia kontroli NIK, tj. do 26 września 2024 r., prace nadal były w fazie koncepcyjnej.

Więcej szczegółowych informacji z kontroli NIK: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/gospodarowanie-odpadami.html>

Źródło: NIK